

‘In woord en daad ijvert Jan De Cock, nooit aflatend en met al zijn talenten, voor de wenselijkheid van meer menselijkheid, in een wereldwijde maatschappij waarin vaak hardheid wordt verkozen boven hartelijkheid, samenloosheid boven samenleving. De verzoening van slachtoffers en misdadigers vereist een onvoorstelbaar fijngestemde mensenkennis, waarbij berouw en vergiffenis worden gemengd tot in elkaar vloeiende gevoelens van wederzijds begrip. In ieder mens schuilt een vonk van goedheid, ook al was die bijna gedoofd. Jan De Cock redt het vlammetje uit de verschroeiende haarden van haat en wraak. Meer dan moedig.’

– MARK EYSKENS, MINISTER VAN STAAT

•

‘Jan de Cock maakt er ons van bewust, op een oncomfortabele manier, maar met humor, dat als we alle daders van het slechte opsluiten en afzonderen er geen mens meer overblijft. Tegen onze neiging in nodigt hij ons uit om ons om te keren en het menselijk tekort tegemoet te treden en onder ogen te zien, in onszelf en in ieder medemens. Daarvoor is de moed van vergeving nodig en het weer in ons huis verwelkomen van onze verloren zonen. Met Hotel Pardon biedt Jan de Cock ons een sprankelende visie op een humaner verblijf op aarde aan.’

– LAURENT NOUWEN, VOORZITTER HENRI NOUWEN STICHTING

•

‘Ik kijk niet op naar ronkende namen en grote idolen. Ik heb geen talent voor idolatrie. Maar als er iets is dat ik bewonder in een mens, dan is het authenticiteit, weerloosheid, oprechtheid, belangeloze liefde en bovenal: geloof in het goede. Als iemand die kwaliteiten bezit, is het Jan De Cock.’

– ANNEMIE STRUYF, JOURNALISTE

*'Jan De Cock is een bewogen tralietrotter die God opgraaft
in de harten van alle mensen. Hij wordt zichtbaar gedreven
door het verlangen naar ware Nabijheid.'*

— ANNEMIEK SCHRIJVER, TV- EN RADIOPRESENTATOR

•

*'Jan De Cock is een man die zijn woorden omzet in daden.
Hij wijst ons de weg via zijn doelgerichte acties.
Acties die het bewijs leveren dat vergeving, als resultaat,
tot zelf-evenwicht leidt. En door het beoefenen van de kunst
van het evenwicht worden sommige onleefbare situaties terug leefbaar.
Dank je, Jan.'*

— JEAN BOSCO SAFARI, MUZIKANT

· HOTEL ·
PARDON
·

Voor mijn vader

Jan
De Cock

• HOTEL •
PARDON

Wereldverhalen
over verzoening

•

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

OMSLAGONTWERP	Kris Demy
LAY-OUT	Keppie & Keppie
OMSLAGBEELD	© Getty Images, Sundvolden, Norway by Jeff J. Mitchell
AUTEURSFOTO	© Mauricio Donoso

© Uitgeverij Lannoo nv en Jan De Cock
D/2014/45/597 - ISBN 978 94 014 2183 6 - NUR 740

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

• INHOUD •

Woord vooraf	9
1 Nederland • Hank Heijn Engel • Blauw	13
2 Chili • César Pizarro • Oranje	25
3 Verenigde Staten • Lynette Grace • Rood	43
4 Verenigde Staten • Claudia Gerbasi en Pattie Carrington • Zwart	59
5 Verenigde Staten • Aba Gayle • Karmijn	79
6 Canada • Dale en Diane Lang • Paars	103
7 Afghanistan • Afghan Peace Volunteers • Bruin	127
8 Australië • Noritta Morseu Diop • Violet	155
9 Samoa • Chef Te’o en Pusi Patea • Blauwgroen	207
10 Brazilië • Raimunda Maria da Conceição en Eni da Silva • Amazonegroen	223
11 Wit-Rusland • Pavel • Geel	239
12 Israël en Palestina • Robi Damelin, Rami Elhanan en Bassam Aramin • Bloedrood	251
13 Rwanda • Anne-Marie Katengwa en vele anderen • Ultramarijn	277
14 België • Hilde Van Geel • Indigo	291
15 Noorwegen • Jon Olsen en Lisbeth Røyneland • Grijs	317
Nawoord • Azim Khamisa	335
Brief aan Azim	339
Bibliografie	343
Met dank aan	344

WOORD VOORAF

Als kind legden mijn ouders me al eens op om de ruzie met de buurjongen bij te leggen (ook al was hij begonnen en schreef hij met een schroevendraaier het failliet van ons kinderbad op zijn conto). Op televisie hoorde ik weleens van vredesakkoorden tussen landen en van de uitreiking van een prijs voor vrede aan nobele lieden. Een opmerkelijk feit registreerde ik voor het eerst toen ik in Chili als ontwikkelingshulp aan de slag was. Het schamele huisje van de burenhuisgenoot herbergde op zijn minst twintig mensen en een voorraad alcohol. Ik was helemaal de kluts kwijt toen de buurvrouw bij een echtelijke ruzie het kokende water van de theepot over haar man goot. Maar ik raakte nog meer van stuk toen ik hen weken later – nadat Pedro al enkele dagen uit het ziekenhuis was ontslagen – als tortelduifjes in bed vond.

Welke capaciteit boorden die mensen aan? Wat stelt mensen in staat tot weer-zien, tot weer raken, tot weer liefhebben? Is ver-zoenen ver te zoeken of ligt het binnen ieders handbereik? Is kwaad hiërarchisch en laten sommige feiten gemakkelijker *pardon* toe dan andere? Is vergeving het monopolie van religieuze mensen? Hangt vergiffenis misschien af van ieders persoonlijkheid of geschiedenis?

Na mijn verblijf bij gevangenen over de hele wereld dacht ik dat loogerpartijtjes bij slachtoffers een makkie zouden zijn. Maar toen ik de schaatsen aanbond, besepte ik dat het ijs waanzinnig glad was. Ik ben geen weduwe van wie de man met de *Twin Towers* naar beneden is gedonderd op een zonnige dinsdag in september. Ik heb geen kind op de wereld gezet aan wie iemand zich later vergreep, laat staan een kind dat naar de keel werd gegrepen. Doe ik met het verhaal van het misbruikte meisje ook recht aan de misbruikte jongen? Al ben ik in

Barcelona – op een zwembroek na – van alles beroofd, toch kan ik me bij een leeggeplunderd huis alleen maar iets voorstellen. Heb ik eigenlijk wel recht van spreken?

Ik heb een tomeloos verlangen om mensen steeds beter te begrijpen en hen graag te hebben. Laat me dan maar beginnen met ze gewoon te ontmoeten. Maar ik heb ook een opdracht: in een wereld waar de roep om gerechtigheid vaak wordt beantwoord met meer repressie, boete en leed, doe ik er goed aan weerwerk te geven. Daarom heb ik mensen opgezocht die de feiten noch de wrok het laatste woord hebben gelaten. Bij sommigen heeft de grootste pijn in hun leven hen zelfs geboetseerd tot een model van verdraagzaamheid en sociale inzet.

Toen ik in Brazilië in de gevangenis van Itaúna zat, deelde ik de cel met elf anderen. Een van hen leefde met één nier. Dat kwam zo: Dyego had – na de saaigedraaide voorgeschiedenis van een gebroken gezin, slechte vrienden, drugs, een aanranding, een overval en dergelijke – een taxichauffeur vermoord en bromde al zeven jaar. Drie jaar na de moord kwam hem ter ore dat de weduwe van de chauffeur op sterven lag. De nierdialyse waar ze al vele jaren heen moest, leverde niets meer op. De enige uitweg was een transplantatie, maar in Brazilië bleek een geschikte donor even moeilijk te vinden als een niet-corrupte politicus. Toevallig moest Dyego op medische controle – tuberculose, aids... je weet maar nooit. Artsen in Minas Gerais – een uithoek van de wereld waar iedereen iedereen kent en de dokter weet in welke pub de rechter zijn glas *cachaça* achteroverslaat – stelden vast dat Dyego compatibel was. Hij stond even grootmoedig als deemoedig een nier af aan de weduwe. Sindsdien bezoekt de familie van de chauffeur hem wekelijks.

Aanvankelijk vond ik dit een mooi, maar geïsoleerd verhaal. Tot ik er nog een tweede hoorde. En een derde. Het ‘regende opeens slachtoffers’ die hun verhaal wilden vertellen, meer nog: uitbazunen. Ze wilden niet langer worden geslachtofferd. Ik ging bij hen

langs, blikte met hen terug op de feiten en zocht mee naar woorden voor het verwerkingsproces. Maar ik ontdekte ook dat vergeving een kleurrijk palet kent en ... een smakelijke kant.

Ik wil aan al mijn gastheren en -vrouwen mijn diepste waardering en dankbaarheid uitdrukken. Daarnaast hoop ik met dit boek veel leesgenot en een spiegel te schenken.

Jan De Cock

NEDERLAND

HANK HEIJN ENGEL

BLAUW

VERZOENING IS KAAS EN VIJGEN

*Als ik niemand iets kwalijk neem,
moet ik ook niemand iets vergeven.*

— RONALD JAN HEIJN

FEITEN

In de vroege herfst van 1987 wordt Gerrit Jan Heijn, kleinzoon van de beroemde Albert Heijn, ontvoerd. Hoewel de ontvoerder Ferdi E. zijn slachtoffer al enkele uren na de ontvoering om het leven brengt, laat hij toch uitschijnen dat de industrieel nog altijd leeft en in handen is gevallen van een bende zware jongens. Zeven maanden lang speelt hij een psychologisch steekspel met de familie. Na de betaling van het losgeld komt er echter geen teken van leven van de ontvoerde. De politie komt Ferdi E. op het spoor en hij bekent uiteindelijk de ontvoering en de moord.

BALSEM

- zwemmen
 - tijd laten aan de tijd
 - de dader een brief schrijven
 - je in hem verplaatsen
 - humor aanwenden
 - het verhaal vertellen
 - zo veel mogelijk van het leven genieten
 - leven voor twee
-

De hete zomer van 2013 neemt een adempauze als ik half Nederland doorspoor om de residentiële zoom van Amsterdam binnen te rijden. Ronald Jan, de zoon van Gerrit Jan en Hank Heijn, haalt me op aan het station van Bloemendaal.

‘Was je hier al eerder?’ vraagt hij.

Ik moet lachen. Mijn connecties en relaties liggen eerder in *favelas* en gevangenissen dan in het welgestelde Bloemendaal. Maar de verschillen verdwijnen al op het perron. Ik verdrink snel in Ronald Jans visie op het leven en zijn Delftsblauwe ogen.

Blauw. Sinds vandaag weet ik waar Albert Heijn zijn blauw vandaan haalt. Alles aan mevrouw Heijn is blauw, het gele vasttapijt in villa *De Wiltzangk* niet te na gesproken: haar jasje, haar haarband, haar oogschaduw, haar mijmeringen...

Ik zeil met haar door de keuken en de verhalen van hun laatste reis in de Caraïbische wateren.

‘Hier hangt mijn hele leven tegen de wanden’, zegt ze. ‘Foto’s zijn ook een manier om alles een plek te geven.’

En een manier om op behangpapier te besparen, want elk stukje muur tussen de afzuigkap en de kasten hangt eivol fotokaders.

‘Geen magnetron!’ zegt Hank Heijn beslist en ik krijg een betoog over de nefaste werking van stralingen.

Mijn namiddag met dit 82-jarige meisje is als eilandhopping. Een ander zou het interpreteren als van de hak op de tak springen, maar ik vind het genietbaar aanmeren bij de gedachten en herinneringen van een vrouw die zegt geen haat te kennen.

Blauw. Ze wijst me door de gigantische ramen, die de hele woon- en eetkamer omzomen, het zwembad aan.

‘Daar zwem ik elke morgen in.’

Het niet zo kleine bad prijkt tussen de rododendrons en het fraaie, gemaaide gazon, waar middenin een vlaggenmast prijkt met een smalle Nederlandse driekleur. Het Heijndrama was dan ook een nationaal drama. Ronald Jan serveert me voortdurend koffie, plakjes kaas en vijgen, het ene al Nederlandser dan het andere. Ik degusteer Gouda, Danish Blue of Italiaanse gorgonzola – in elk geval een blauwe schimmelkaas – en Belgische bonbons. Verzoening ligt soms ook op een schoteltje. Als de honger groter wordt, voert de voormalige hockeyatleet brood aan, te besmeren met *Blue Band*.

Er hangt zowaar een Monet aan de muur, maar dat is niet het enige dat hier impresseert. Hank Heijn revolteert tegen de klassieke opvatting over schuld en boete. Haar gerichtheid op de beleving van het moment en op werken in de openlucht, maken van haar een impressionant slachtoffer en een impressieve tante. We schilderen eerst wat taferelen waarin we gelijkenissen zien. Zo bracht ik als zevenjarige in Verbier mijn eerste Zwitserse vakantie door. De Heijns hadden er een sportimperium kunnen uitbouwen.

Ronald Jan waakt over zijn moeder en over ons gesprek. Dat doet hij op een bescheiden manier, soms vanuit de keuken, soms van aan de salontafel. Hij giet nu en dan een gedachtewolk in het gesprek en melkroom in de koffie.

‘Ik had als jongere eens een nachtmerrie’, zegt hij. ‘In die droom gebeurde er iets dramatisch met mijn vader.’

‘Ja,’ komt moeder Hank tussenbeide, ‘mijn jongen is – hoe zal ik het zeggen? – wat helderziend. Beter, heldervoelend. We zijn dan met zijn allen een cursus *Ontvoeringen* gaan volgen.’

Uit de glimlach van zoonlief maak ik op dat hij de associatie in twijfel trekt, maar de cursus is er wel gekomen. Ik probeer me in te beelden hoe het voelt om schatrijk te zijn en heel wat eigendom en centen te verliezen te hebben. Calculeer je bij de bescherming van zoveel have en goed automatisch in dat je op een zekere dag kunt worden ontvoerd?

‘Het geheim van het leven is elkaar goed te begrijpen’, haalt Hank me uit mijn overpeinzing. ‘De cursus heeft me in elk geval opgeleverd dat ik niet als een kip zonder kop in paniek ben geslagen toen Gerrit Jan werd ontvoerd. Hij zou zich wel herinneren hoe je je belagers het best respecteert of pruimt.’

Zelf woonde ik in 1987 in Latijns-Amerika, waardoor de zaak-Heijn aan mijn aandacht is ontsnapt. Hoe zou een ontvoering in Europa de gemoederen verhitten op een continent waar verdwijningen en kidnappings schering en inslag zijn? Maar ik kan me Hank in deze penibele situatie alleen maar als ‘waardig’ voorstellen.

Alsof ze beide mijn gedachten raden – die helderziendheid, hé – herinneren ze zich een gesprek dat ze hadden met de Parijse baron Empain nadat Hank zich via de nationale televisie tot de ontvoerders had gericht. Ronald Jan steekt een schijfje in zijn laptop om me eerst die oproep te laten zien. We keren terug in de tijd. Het eerste wat me opvalt is de kobaltblauwe blouse en de blauwe bloemen die met Hank het beeld inpalmen, en haar mooie kapsel. Zou ze ’s morgens naar de kapper zijn gestapt met de opdracht haar een coupe te geven waar ze kidnappers mee kon inpakken? Met een gratie waarmee ze voormalig koningin Beatrix naar de kroon kan steken, spreekt ze de ontvoerders van haar echtgenoot toe:

Ons vertrouwen in een goede afloop van de ontvoering van Gerrit Jan duurt nu al 86 dagen. We hadden gehoopt dat u mijn man zou vrijlaten, nu wij al het mogelijke hebben gedaan om u het losgeld te overhandigen. Vandaag, zeven dagen later, blijkt dat echter niet te zijn gebeurd. [...] Ik vraag u, uit het diepst van mijn hart: laat Gerrit Jan zo gauw mogelijk vrij, zodat er een einde komt aan deze lijdensweg. [...] Wij willen immers maar één ding en dat is de spoedige thuiskomst van onze Gerrit Jan. Laat ons niet nog langer in onzekerheid, want op deze manier verder leven is voor iedereen onmenselijk.

‘Na de opname heb ik gehuild’, vertrouwt Hank me toe.

Als een fiere zwaan staat ze op en reikt me weer het schotelte met bonbons aan, als schudt ze daarmee water van haar veren.

‘Baron Empain dus’, zegt ze. Vanwege mijn vragende blik geeft ze eerst meer informatie over de man.

‘O, die *monsieur* is zelf ooit ontvoerd geweest. Ook hem hebben ze een pink afgesneden. Ronald Jan heeft met hem gebeld na de uitzending.’

‘Woorden van bemoediging?’ vermoed ik.

‘Hij vertelde vooral dat de ontvoering van hem een ander mens had gemaakt. Geestelijk en materieel had hij de balans van zijn leven opgemaakt. Waarden kwamen in een ander perspectief te staan.’

‘Ik weet dat ik nog dacht’, zegt Ronald Jan, ‘dat mijn vader straks, als alles achter de rug zou zijn, in baron Empain een zielsgenoot zou vinden.’

Dat mocht jammer genoeg niet waar zijn, maar deze moeder en haar zoon zijn wel twee handen op één buik.

‘We hebben ons altijd verzet tegen een klopjacht’, zegt de een.

De ander bevestigt.

‘De ergste vorm van kwaad dat de wereld kan treffen, is een verdwijning. Onzekerheid is een marteling. Van de ene op de andere dag verdwijnt iemand waar je zielsveel van houdt. *Gone with the wind*. Hij laat geen spoor na. Hij is weg, als opgelost in zoutzuur.’

Hank haalt een blauwe trommel boven. Schatkisten kunnen ook blauw zijn. Ze haalt er brieven uit die ik mag lezen. Een vrouw die het leven een kwelling vond en er een eind aan wilde maken, schrijft: *‘Als u, mevrouw Heijn, hier doorgekomen bent, moet ik het toch ook kunnen redden.’*

‘Dit moet u lezen’, vist Hank vervolgens enthousiast een andere brief uit de doos. ‘Het zou mijn adagio kunnen zijn. Ken je Etty Hillesum? Die Joodse vrouw had onder de Duitse bezetting zo haar eigen rendez-vousjes met God.’

Terwijl ik knik, leest Hank voor: *‘Laat me geen kracht, geen snipper-tje kracht verliezen aan haat, aan nutteloze haat tegen deze soldaten. Ik zal mijn kracht sparen voor andere dingen.’*

‘Ik was er als de dood voor – excuseer me voor de woordkeuze –’, giechelt ze, ‘dat de haat het hart van mijn kinderen in zou sluipen. Iets wreeds als de ontvoering van je vader kan onvoorstelbare schade aanrichten. Maar we hebben ingezet op onze familieband.’

Blue Band, hoor ik mezelf denken.

‘Weet je, Jan, de gebeurtenissen hebben ons gezin nog hechter gemaakt. Al zouden we maar een fractie kunnen vasthouden van dit alles, dan is het niet voor niets geweest.’

Mijn lieve gastvrouw gaat iets rechter zitten. Door de plechtige beweging voel ik dat we bij een kantelmoment komen. Met haar roodgelakte vingers neemt ze nog een brief uit de doos, een brief die dateert van 3 maart 2003.

‘Die dag schreef Ferdi E. me een brief’, zegt ze enkele decibels lager. ‘Hij vond het een zware klus, alsof hij een steile rotswand ging beklimmen. Hij was zich bewust van het feit dat hij én mijn dierbare man én de vader van mijn kinderen had afgenomen, én ons op een afschuwelijke manier had afgeperst. Hij voelde mateloze schaamte. Ach, kon hij de klok maar twee jaren teruggedraaien en zijn innerlijke oorlog anders voeren. En leest u deze zin?’

Hank schuift dichtter tegen me aan, zodat ik nauwgezet haar rode vinger over de brief kan zien glijden om halt te houden bij regel ze-

ventien: *'Ik zou wensen dat u me kunt vergeven. Maar zelfs mijn vrouw kan dat niet.'*

We eren de stilte, ademen hooguit iets dieper. Een Nassaublauw ijsvogeltje landt op een boogscheut van het zwembad. We lezen verder: *'Mocht u er prijs op stellen dat ik u onder de ogen kwam, dan zou ik daaraan gehoor geven.'*

Hank Heijn laat de brief rusten op haar knieën.

'Hij hoopte ook nog dat het mij en de kinderen goed zou gaan. Ik stak de brief in een la. Ik wist bij God niet wat ik ermee aan moest. Ik wilde wel een antwoord sturen, maar dan moest dat van ganser harte zijn. Dat hart zou pas kunnen spreken als alle gedachten die de brief bij mij wakker maakte, tot bedaren waren gebracht. Dat gebeurde pas twee jaar later. Na twee jaar had ik de moed en rust en woorden om Ferdi E. van antwoord te dienen.'

Hank Heijn zit niet verlegen om de ontvoerder en moordenaar van haar man met respect te benaderen.

Geachte Heer E.

Pas nu breng ik het op, antwoord te geven op uw brief. Ik had tijd nodig. Net als u destijds mij, heb ik er natuurlijk ook immense moeite mee om u te schrijven. Ervan uitgaande dat u het meende wat u mij schreef, wil ik u wel zeggen dat ik het een knappe brief vond van u.

Zoals ik uw vrouw al schreef, moet het voor u en uw gezin soms toch nog moeilijk zijn geweest je weer in de openbaarheid te begeven. Ik hoop dat uw kinderen hun weg gevonden hebben. [...]

Voor mij was de ontvoeringstijd weer oorlog. Van mijn tiende tot mijn veertiende jaar heb ik in jappenkampen gezeten. Daar heb ik geleerd te overleven en dat kwam mij nu goed van pas. Mijn moeder heeft in het kamp alles van zich afgeschreven, wat haar redding was. Deze kampdagboeken heb ik net weer eens gelezen. Ik ben daarbij als het ware in de huid van mijn moeder gekropen. Het was een onbeschrijflijk vreselijke tijd.

Maar de ontvoeringstijd, zeven maanden, was voor mij nog vele malen erger. Mijn kinderen en ik hebben ons vaak afgevraagd: wat moet Gerrit Jan gedacht hebben, toen hij voor u liep en u hem doodschoot? We vergeeten nooit, dat kan niet anders, altijd keert het terug in onze gesprekken. Ik heb psychische klachten gehad, die zich ook lichamelijk vertaalden, maar toen ik, net als mijn moeder, de gebeurtenissen opschreef, gingen die gelukkig over. [...]

Afgelopen zomer, toen ik als lid van de Stichting Japanse Ereschulden zestig jaar Indië herdacht, heb ik, tot mijn verbazing, ontdekt dat ik eigenlijk oersterk uit deze geschiedenis tevoorschijn ben gekomen. Dankzij wat ik met mijn bewogen verleden heb gedaan, is het allemaal niet voor niets geweest.

Ik hoop dat ook uw heling voorspoedig verloopt en dat u inzicht krijgt in uw proces, zodat u wat meer grip krijgt op het leven en de bedoeling daarvan. Dat is natuurlijk niet alleen belangrijk voor uzelf, maar ook voor uw omgeving.

Zoals u ziet, heb ik alles een plek weten te geven en lijk ik, voor zover ik dat op dit ogenblik kan overzien, het leven, zoals het is gelopen, te hebben aanvaard. Mijn kinderen en ik hebben van alles veel geleerd. Gelukkig ben ik een positief ingesteld mens en in mijn gezin bestaat veel humor, wat o zo belangrijk is!

Gerrit Jan is ondertussen nooit uit mijn gedachten. Hij was het dierbaarste wat ik had.

Ik wens u, uw vrouw en uw kinderen veel sterkte, voor nu en in de toekomst.

Hoogachtend

Hank Heijn-Engel

‘Eerst had ik hem op de bus gedaan. Pas later vertelde ik het aan mijn kinderen.’

‘Zie je hoe moeder zich had verzoend met het leven?’ zegt Ronald Jan niet weinig trots. ‘In de aanvaarding van het lot schuilt haar grootste bevrijding.’

‘Was het dan voor jouw andere broer en zussen oké dat jullie moeder de man die jullie vader had omgebracht een respectvolle brief schreef?’

‘O, nee’, is Hank Ronald Jan voor. ‘Gerriane was behoorlijk overstuur. “Hoe kun je begrip opbrengen voor zijn gezin?” riep ze. In een non-stoptirade met alle scheldnamen die onze Nederlandse taal rijk is, haalde ze uit naar Ferdi E. en in eenzelfde moeite ook naar mij. “Hij heeft jouw leven kapotgemaakt en op een sadistische wijze de vader van je kinderen vermoord!” bleef ze maar herhalen. ’s Anderendaags belde Gerriane me weer op, rustiger deze keer en in staat om terug te blikken op haar uitbarsting. Ze was niet van mening veranderd en zou dat ook niet doen. Mocht ze hem ooit zijn tegengekomen, ze had hem bont en blauw geslagen. Maar ze was tot het besluit gekomen dat als ik geschreven had wat ik voelde, ik daar alle recht op had. Dat wilde ze respecteren.’

‘Ken je de psychologe Elisabeth Kübler-Ross?’ vraagt Hank me nu.

‘En of!’ antwoord ik. ‘Zij inspireert me bij mijn werk met palliatieve patiënten.’

‘Maar ook voor slachtoffers of nabestaanden heeft ze een heilzaam betoog. Zij beschrijft vier fasen in een rouwproces: ontkenning, herkenning, woede en berusting. Soms blijven mensen hun leven lang steken in de woede-fase. Verbittering zou me *levenslang* hebben gegeven. Omdat ik wist dat rancune alleen maar verliezers kent, zette ik alles in op acceptatie. Ach, ik had de hardheid kunnen aanwenden waar ik in ben getraind toen ik als kind in Indonesië of tijdens de Tweede Wereldoorlog vaak werd geslagen. Maar die kracht kun je ook aanwenden om verdriet en pijn te camoufleren. Voor vergeving heb je juist zachtheid en nederigheid nodig.’

De zon valt *De Wiltzangk* binnen. Hank schuift een van de grote ramen open. Zo doet ze dat wellicht ook met de wereld. We stappen van het gele tapijt op het groene. Ik bied deze klassedame een arm aan en samen stappen we het bordes af. Stapelwolken drijven over, snel als Nederlandse schaatsers. De grote tuin is afgezoomd met flora. Hank aait een bloem zoals ze dat wellicht ook doet met haar zestien kleinkinderen.

‘Toen het 25 jaar geleden was dat Gerrit Jan werd ontvoerd, heb ik van de familie van Ferdi E. een prachtig bloemstuk gekregen. Vergeven levert ook bloemen op’, lacht ze. ‘Weet je, Jan, je kunt er ook voor kiezen om een positief denkend mens te zijn. Je zweert de haat, de wrok, de trauma’s af. Vergeven is een proces: je groeit er langzaam naartoe. Als je dat tenminste wilt! Het is als een innerlijke schoonmaak. Natuurlijk ken ik de rauwheid van verdriet. Maar ook dat is poreus. Beetje bij beetje sijpelde de mogelijkheid door om in Ferdi E.’s huid te kruipen. Hij had grote financiële problemen.’

Hé, bedenk ik meteen, de beweging kan dus ook andersom: de goede burger die zich de moeite getroost om zich te verplaatsen in de wereld van de minder welgestelde.

‘Ferdie E. had ook psychische problemen’, gaat Hank Heijn verder. ‘Hoe moeilijk moet de puinhoop voor hem wel niet zijn geweest?’

Hank Heijn gaat nog lenig door de knieën en controleert de temperatuur van het zwembadwater.

‘Vergeven is misschien het grootste geschenk dat ik mezelf gegund heb. Het is heel heilzaam. Geestelijk ben ik toleranter en zachter geworden. En wat ik al zei, fysiek verdwenen mijn kwalen. Duw me niet in de slachtofferrol. Maar laat ons de zin van ons leven zoeken. Als dat het leren van lessen is, dan leg je automatisch de jas van slachtoffer af. Uiteindelijk gaat het niet om wat je meemaakt, maar om hoe je ermee omgaat. Ik heb het wonder van vergeving mogen ervaren. Alleen daarom al is mijn leven de moeite waard geweest. Misschien ben ik wel een gezegend mens dat ik zo in elkaar zit.’

De zomerwind blaast door het volle lover. De Nederlandse driekleur wijst mee aan uit welke richting hij waait. Een vogel zingt. Bomen, vlaggen, vogels... en daar past Gerrit Jan ook nog in.

‘Mijn Gerrit Jan is altijd om me heen’, glimlacht Hank in vol vertrouwen. ‘Het is een heerlijk gevoel. Ik weet niet hoe het zit, maar ik vertrouw erop dat Gerrit Jan rust heeft gevonden. Dit verhaal vertellen is ook een manier om met hem bezig te zijn. Voorts probeer ik zoveel mogelijk van het leven te genieten en dat ook namens hem te doen. Ik leef voor twee.’

‘Je mag goed weten dat ik hier niet zomaar iedereen binnenlaat’, zegt Hank wanneer we afscheid nemen.

Ik sta met haar handen in de mijne. Ze heeft me net een appel meegegeven.

‘Gewassen. Voor de lange treinreis terug.’

Wie bewondert wie? Ze gooit me complimentjes toe over mijn werk met gevangenen, zieken en slachtoffers, en bij elke doelgroep krijg ik een kus. Vroeger zou ik me klein grut hebben gevoeld en het wierookvat al gauw haar richting hebben uitgezwaaid. Nu laat ik maar gebeuren. Een kwestie van evenwicht.

Als Ronald Jan met mij het grindpad af rijdt, kijk ik achterom en zwaai naar de vrouw die tien keer malaria heeft gehad, gevangenzat in een Japans concentratiekamp, weduwe is van een ontvoerde man en op haar 82e dagelijks bijna evenveel baantjes trekt in haar zwembad. Een dame die erin is geslaagd de goorste feiten niet zomaar blauwblauw te laten.

Dank Hank dank
voor spijs en drank
meer vijgen dan gejang

doorzichtig als een blauwe maan
de pijn en blues voorbijgegaan
wou jij niet wrokkig zijn
maar ultralief ultramarijn

een kazenplank
een vensterbank

Dank Hank dank

• HANK HEIJN ENGEL •

Gerrit Jan en Hank Heijn.

Hank en haar kinderen.

Alles aan Hank is blauw.